

Prošlost i sadašnjost dječjeg vrtića Cvrčak u Virovitici

Malečić, Lorena

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:361689>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE / ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lorena Malečić

PROŠLOST I SADAŠNJOST DJEČJEG VRTIĆA CVRČAK U
VIROVITICI

ZAVRŠNI RAD

Čakovec, srpanj, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE / ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lorena Malečić

PROŠLOST I SADAŠNJOST DJEČJEG VRTIĆA CVRČAK U
VIROVITICI

Završni rad

Mentor rada:
izv. prof. dr. Draženko Tomić

Čakovec, srpanj, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PREGLED POVIJESTI NASTANKA VRTIĆA U HRVATSKOJ	3
2.1. Razvoj dječjih vrtića u svijetu	3
2.1. Razvoj dječjih vrtića u Hrvatskoj	5
2.2. Vrtići u Virovitičko podravskoj županiji	13
3. POVIJEST I SADAŠNJOST VRTIĆA CVRČAK U VIROVITICI	16
3.1. Nastanak vrtića, priprema i izgradnja	16
3.2. Današnje stanje dječjeg vrtića Cvrčak	20
4. ZAKLJUČAK	22
5. LITERATURA	23

SAŽETAK

Dječji vrtić se definira kao okolina u kojoj se djeca igraju, uče, druže i žive, a uz obiteljsko okruženje predstavlja najbitniju komponentu odgoja i obrazovanja djece od treće do pete godine. Prvi puta se spominje u Njemačkoj, gdje je Friedrich Fröbel prvi predstavio ideju o konceptu dječjih vrtića. Danas predstavlja odgojno obrazovnu ustanovu koja djeluje unutar odgojno-obrazovnog sustava i osigurava odgoj i obrazovanje djece predškolske dobi izvan obiteljskog okruženja. Načela rada i organizacije su se mijenjala tijekom povijesti, a ciljevi rada bili su osigurati prigodno okruženje za rast i razvoj djece, poticati razvoj tjelesnih i psihičkih vještina i usvajanje zdravih životnih navika. Metode i učenje, ciljevi, vrijednosti i orijentacija rada u dječjim vrtićima definirani su kurikulumom. Početak razvoja dječjih vrtića u Hrvatskoj proizlazi iz osnivanja institucija u prostorima crkvenih redova, koje su bile namijenjene djeci bez roditeljske skrbi. Prvi dječji vrtić u Hrvatskoj osnovan je u Zagrebu pod nazivom Dječje zabavište. Povijesni razvoj dječjih vrtića u Hrvatskoj prikazan je u tri najvažnija djela, od kojih se Rukovođ za zabavište i danas smatra najvažnijim djelom u ovom području pedagogije. Prvo Zabavište u Virovitici otvoreno je 1892. godine, a danas se naziva Dječji vrtić Cvrčak. Ovaj vrtić je jedan od najstarijih vrtića na području Hrvatske. Odgojno-obrazovni programi se provode u pet objekata i pohađa ga oko 500 djece. Vrtić je u nadležnosti Grada, a njegovo je djelovanje usmjereno na njegu i skrb za tjelesni razvoj djece i odgojno-obrazovni rad djece prije polaska u osnovnu školu.

Ključne riječi: dječji vrtić, dječji vrtić Cvrčak.

1. UVOD

Koncept dječjeg vrtića po prvi puta se spominje u Njemačkoj. Ideju o dječjem vrtiću razvio je Friedrich Fröbel, njemački reformator i pedagog (Mackenzie, 1886). Dječji vrtić danas predstavlja odgojno obrazovnu ustanovu koja sudjeluje u odgoju i obrazovanju djece. Metode odgoja i obrazovanja u vrtićima kontinuirano se mijenjaju i unaprjeđuju, što uključuje načine učenja i promjene materijalnih i nematerijalnih uvjeta (Slunjski, 2011).

Odgojno obrazovne metode i učenje u vrtićima temelji se na kurikulumu, kojim se definiraju ciljevi, vrijednosti, načela, orijentacija i metode rada vrtića (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2017). Povijesni razvoj dječjih vrtića u Hrvatskoj započeo je osnivanjem institucija za djecu, koje su djelovale u prostorima crkvenih redova kao „sabirališta“ ili „skloništa“ za djecu koja su bila napuštena (Došen-Dobud, 2019).

Dječji vrtić se definira kao okolina u kojoj se djeca igraju, uče, družu i žive, a uz obiteljsko okruženje predstavlja najbitniju komponentu odgoja i obrazovanja djece od treće do pete godine (Miljak, 1995).

Dječji vrtić Cvrčak osnovan je kao zabavište za djecu, 1. siječnja 1892. godine. Osnovan je kao privatni zavod koji je vodila učiteljica Milka Mihalić, a u njemu je boravilo 38 djece. Prvi službeni dokument u kojemu se spominje postojanje Vrtića je *Urudžbeni zapisnik Državnog arhiva* iz 1950. godine u kojemu nalazi Rješenje Povjerenstva prosvjete Virovitica o otvaranju Dječjeg obdaništa (Dječji vrtić Cvrčak, 2024.).

Povećanje broja djece bilježi se krajem 1960-ih godina, a 1974. godine otvorena je nova zgrada Vrtića. U prosincu 1999. godine započela je izgradnja novog objekta većeg kapaciteta, koji je otvoren 2001. godine i može zaprimiti 400 djece. Tijekom 2009. godine započinje izgradnja novog vrtića, koji 2010. godine dobiva prestižnu nagradu Međunarodne Eko škole. Danas je vlasnik vrtića grad Virovitica, a djelatnost i stručno poslovanje vrtića nadzire Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Djelovanje vrtića je usmjereno na njegu i skrb za tjelesni razvoj djece i odgojno-obrazovni rad (Dječji vrtić Cvrčak, 2012.).

Osnovna motivacija za odabir teme rada je zanimanje za povijesni razvoj dječjih vrtića, a prikaz rada i razvoja Dječjeg vrtića Cvrčak odabran je jer je ovaj Vrtić jedan od najstarijih vrtića na području Hrvatske. U radu će se definirati pojmovi dijete, predškolska dob i dječji vrtić te će se prikazati glavne činjenice o povijesnom razvoju vrtića.

Kroz pretraživanje literature i službenih stranica Dječjeg vrtića Cvrčak u radu će biti prikazan razvoj dječjih vrtića u svijetu, u Hrvatskoj i Virovitičko-podravskoj županiji. U posebnom poglavlju će se prikazati razvoj i rad Dječjeg vrtića Cvrčak od samih početaka pa do danas. Biti će prikazan infrastrukturni razvoj, broj skupina djece i zaposlenika od početka rada do danas. U posljednjem dijelu rada biti će doneseni kratki zaključci na temelju pretražene literature i informacija iznesenih u radu.

2. PREGLED POVIJESTI NASTANKA VRTIĆA U HRVATSKOJ

Dijete se definira kao osoba u životnoj dobi od šest mjeseci do dobi polaska u školu, a u ovom razdoblju polazi organizirani oblik predškolske naobrazbe i odgoja, uz aktivno sudjelovanje u odgojno-obrazovnim procesima koji se organizirano provode u dječjem vrtiću. Definicija djeteta s posebnim odgojno- obrazovnim potrebama obuhvaća djecu koja imaju utvrđen određeni stupanj teškoće i djecu koja imaju iznadprosječne sposobnosti u minimalno jednom području koje je uključeno u odgojno-obrazovni program usmjeren na ovu dobnu skupinu (čl. 2. Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe).

2.1. Razvoj dječjih vrtića u svijetu

Pojam vrtić se najčešće povezuje s verzijom predškolske ustanove ili jaslica, a predstavlja dio sustava predškolskog odgoja i obrazovanja. Prvi puta se spominje prije prvog organiziranog sustava predškolskog obrazovanja u Njemačkoj. Izum vrtića pripisuje se Friedrich Wilhelm August Fröbelu, koji je rođen 1782. godine u Njemačkoj. Fröbel je ostao bez roditelja sa 9 mjeseci, a odgoj njega i dvojice braće preuzeo je njihov otac. Kao dijete većinu vremena provodio je u igranju u vrtu, a ove su aktivnosti predstavile početka njegove strasti prema prirodi koja je potom utjecala na ideje o instituciji vrtića kao odgojno obrazovne ustanove (Hoskins i Smedley, 2015).

Fröbel je 1805. godine započeo svoju karijeru kao pedagog u Frankfurtskoj školi koja je strogo slijedila učenje i filozofiju tadašnjeg popularnog njemačkog pedagoga Johanna Heinricha Pestalozzija. Filozofija Pestalozzija se temeljila na ideji da djeca trebaj imati aktivnu ulogu u vlastitom obrazovanju. Napustio je posao u školi 1806. godine i postao privatni učitelj trojici sinova frankfurtske plemićke obitelji. Održao je mnogo podučavanja s djecom u svom vrtu koji su trajali od 1808. do 1810. godine. Svi rezultati koje je dobio uvjerali su ga da je najbolji način postizanja rezultata u obrazovanju djece kroz primjenu učenja i filozofije Pestalozzija. Ta ga je spoznaja navela da sastavi plan za obrazovanje male djece temeljen na filozofiji Pestalozzija i Jean-Jacquesa Rousseaua, francuskog filozofa (McNair i Powell, 2020).

Fröbel je osnovao je prvu školu za malu djecu u Bad Blankenburgu 1837. godine, koju je u početku nazvao Institut za igru i aktivnost, koji je 1840. godine preimenovan u „dječji vrtić“, što je izraz slobodno prevedena kao „vrt djece“, a temelji se na njegovoj usporedbi djece s malim

cvijećem. Prema njegovoj ideji, iako djeca zahtijevaju jednaku razinu pozornosti, ona se razlikuju jedno od drugog, a svako je samo za sebe posebno (McNair i Powell, 2020, Shirakawa i Saracho, 2021).

Prije razvoja ovih ideja o odgoju i obrazovanju djece u najranijoj dobi, nisu postojale ustanove niti škole koje su zadovoljavale kriterije za odgoj djece mlađe od sedam godina. Nedostatak odgojno obrazovnih ustanova za djecu u ranoj životnoj dobi proizlazio je iz činjenice da se obrazovanje male djece smatralo gubitkom vremena jer se vjerovalo da mala djeca nemaju sposobnost razviti emocionalne i kognitivne vještine i nemaju sposobnost potpunog fokusiranja. Djeca su se smatrala minijaturnim odraslim osobama s kojima je potrebno strogo postupati. Fröbel je utjecao na promjene ovih razmišljanja i ideja, a njegovo vjerovanje da pojedinac počinje učiti kada postane svjestan sebe, stoga važno da obrazovanje mora slijediti taj primjer. Prvi je uveo koncept učenja kroz igru, a njegova filozofija poučavanja djece temelji se na priči, glazbi, dramskoj igri i proučavanju prirode, a poticao je djecu da uče u grupama (McNair i Powell, 2020).

U vrtiće je uveo korištenje zanata jer je smatrao da su djeca urođeno znatiželjna, a njihovu želju za istraživanjem usmjerio je na aktivnosti kojima se potiče razvoj društvenih i kognitivnih vještina. U vrtićima je poticao rad žena, za koje je smatrao da imaju bolje vještine nadgledanja djece, a zbog vlastite prirodne osjetljivosti i drugih ženskih kvaliteta mogle su pomoći djeci da razviju emocionalne vještine. Osnovao je školu za obuku žena koje su radile u dječjim vrtićima, što je dovelo do promjena u dotadašnjem razmišljanju da su u odgajanju djece glavnu ulogu imali muškarci. Fröbel je također razvio kurikulum za obuku učitelja isključivo za dječji vrtić koji je naglašavao razvoj aktivnosti koje zadovoljavaju dječje sposobnosti i spremnost za učenje. Ovaj je kurikulum postao izvorom reference za današnje dječje vrtiće. Fröbel je vjerovao da djeci treba dopustiti da istražuju sve što ih zanima, a uloga odgajatelja bila je usmjeravati, a ne podučavati djecu (Hoskins i Smedley, 2015).

Ove ideje o odgoju i obrazovanju djece u ranoj životnoj dobi bile su nove i naišle su na neodobranje od strane vlasti. Pruska vlast je 1851. godine zatvorila sve dječje vrtiće zbog straha od socijalističkog revolucionarnog pokreta. Bez obzira na navedeno, koncept dječjeg vrtića se brzo proširio ostatkom svijeta, a do kraja devetnaestog stoljeća mnoge su zemlje otvarale dječje vrtiće za djecu srednje klase (Mackenzie, 1886). Od 1900. godine pa do početka Prvog svjetskog rata, Engleska i Francuska su osnivale besplatne vrtiće za siromašnu djecu, a iz ovih zemalja potekla je ideja za otvaranje vrtića u cijelome svijetu. Ideja i filozofija svih vrtića koji se i danas razvijaju temelje se na istim idejama i filozofijama na kojima su osnovali prvi vrtići (Mackenzie, 1886).

Krajem 19. stoljeća u Njemačkoj su ponovno otvoreni vrtići, koji su primali djecu od tri do šest godina. U Sjedinjenim Američkim Državama, Margarethe Schurz otvorila je prvi dječji vrtić u Watertownu, Wisconsin, 1856. godine za svoju useljeničku njemačku zajednicu. Ovaj je vrtić privukao pozornost Elizabeth Peabody, koja je pokrenula prvi američki vrtić na engleskom jeziku u Bostonu 1860. godine. Nacionalna obrazovna udruga pokrenula je vrtićki odjel u 1874., a učitelji su 1892. osnovali Međunarodnu uniju dječjih vrtića. Nakon osnivanja vrtića u Bostonu, dobrotvorne ustanove su u velikim gradovima započele financiranje privatnih dječjih vrtića za djecu imigrante u dobi od tri do šest godina. Ovi su vrtići bili osnovani ne s ciljem da se djecu nauči čitati i pisati već s ciljem razvijanja njihovih sveukupnih kognitivnih, socijalnih i emocionalnih vještina. Osim navedenog, ovi su vrtići osiguravali da djeca tvorničkih radnika budu čista, nahranjena, zdrava i odjevena (Mackenzie, 1886).

Saint Louis, Missouri, je 1873. godine postao prvi školski okrug koji je imao javni vrtić. U ljeto 1878. godine, profesor Felix Adler iz New Yorka, osnivač Društva za etičku kulturu, govorio je na skupu utjecajnih građana San Francisca, pozivajući na nužnost otvaranja besplatnih vrtića, što je dovelo do organizacije sustava javnih vrtića na području ovog grada. Do 1914. godine svi glavni američki urbani školski sustavi imali su javno financirane vrtiće koji su bili otvoreni za petogodišnjake, a danas su dječji vrtići dostupni u svim državama na području Amerike (Mackenzie, 1886).

2.1. Razvoj dječjih vrtića u Hrvatskoj

Odgojno-obrazovni programi djece do polaska u školu smatraju se temeljem odgojno-obrazovnih sustava. Razvijeni su na temelju niza teorija o razvoju djece predškolske dobi i utjecaja društvene zajednice na odgoj i obrazovanje djeteta. Osnovne karakteristike ovih programa su prilagodljivost, promjenjivost i kontinuirano usavršavanje (Mendeš, 2020).

Programi odgoja i obrazovanja djece do polaska u školu su se prvenstveno razvijali iz potrebe za osiguravanjem skrbi za nezbrinutu djecu i djecu bez roditelja. Institucije koje su pružale skrb za djecu bez roditeljske skrbi imale su karakteristike odgojno obrazovnih ustanova, no nisu se smatrale ustanovama za predškolski odgoj već ustanovama za socijalno zbrinjavanje djece. Otvarane su tijekom 15. st. kao sirotišta, nahodišta, skloništa, prihvatilišta i dječji domovi (Baran i sur., 2011, Došen-Dobud, 2019).

Prvom institucijom za odgoj djece na području Hrvatske smatra se nahodište otvoreno 1432. godine u Dubrovniku (Hospital milosrđa), koje je primalo, školovalo i othranjivalo izvanbračnu djecu (Došen-Dobud, 2019). Ovaj tip ustanova otvarao se i u drugim gradovima u Hrvatskoj, poput Zadra (1452. godine), Hvara (1579. godine), Splita (1704. godine) i Šibenika (1806. godine). Dječji domovi, sirotišta i prihvatilišta su bile ustanove koje su pružale zaštitu djece o loših utjecaja kroz religiozno moralni odgoj (Mendeš, 2020).

U Hrvatskoj se tijekom povijesti otvaralo više različitih oblika institucija i ustanova za njegu, skrb i odgoj djece, a njihov rad je većinom bio usmjeren na skrb za djecu bez roditelja. S istim ciljem 1912. godine osnovani su i dječji domovi koji su bili u državnom ili crkvenom vlasništvu države i crkve. Ustanovu sličnog tipa je osnovala Udruga učiteljica osnovala u Radničkom dolu u Zagrebu (Serdar, 2013).

Osnivanje ustanova za skrb i odgoj djece predškolske dobi postupno su se otvarale od strane privatnih osoba i crkvenih redova, što je potaknuto povećanim potrebama stanovništva koje su proizašle iz pokreta industrijalizacije. Zapošljavanje većeg broja žena doveo je do potrebe za većim brojem ustanova za smještaj djece za vrijeme dok su roditelji na poslu. U isto vrijeme osnivali su se predškolski sustavu unutar kojih su djelovala čuvališta, zabavišta i pjestovališta ili su obuhvaćali kombinaciju navedenih (Mendeš, 2020).

Pjestovališta su ustanove koje su se otvarale kao socijalne ustanove za zaštitu i njegu djece od dobi od 14 dana od rođenja. U ovim se ustanovama provodio odgojni rad s djecom od navedene dobi do treće godine života. Bile su namijenjene djeci koja su socijalno ugrožena i djeci radničkih obitelji. Osnivač prvog pjestovališta je Juraj Haulik, a otvoreno je 1885. godine (Došen-Dobud, 2019). Čuvališta koja su osnivana u ovo vrijeme smatraju se prvim ustanovama koje su bile usmjerene osim na čuvanje djece i na njihov tjelesni razvoj. Pohađala su ih djeca radničkih obitelji nakon navršene treće godine pa do polaska u školu (Serdar, 2013). Prvo čuvalište bilo je u Karlovcu, otvoreno je 1842. godine. Vrijeme rada čuvališta bilo je od sedam do 19 sati i bila su besplatna (Mendeš, 2020).

Reguliranje predškolskog odgoja započelo je 1874. godine, kada je propisana obveza osnivanja zabavišta za djecu, čiji se rad temeljio na Fröbelovoj pedagogiji. Državna regulacija predškolskog odgoja uvjetovala je kvalitetu odgoja i poticanje razvoja sposobnosti djece te pripremanje djece za polazak u školu (Kassowitz-Cvijić, 1895).

Prvi dječji vrtić otvoren je u Zagrebu, 1869. godine. Otvorenje prvog dječjeg vrtića smatra se početkom nove pedagoške discipline, koja se razvila na temelju brojnih publikacija i stručnih tekstova u području pedagogije. Vijest o otvaranju prvog dječjeg vrtića u Hrvatskoj je objavljena 12. listopada 1869. godine, u 233. broju *Agamer Zeitung*. Ovaj vrtić je bio privatna odgojno-obrazovna ustanova koju je otvorila Antonija Cvijić Lukšić, a u povijesnim zapisima se naziva Zabavište. Radno vrijeme zabavišta se navodi kao najveći nedostatak jer je osiguravalo smještaj djece prijepodne u trajanju od tri do četiri sata, a poslije podne u trajanju od dva do maksimalno tri sata. Ovaj način organizacije radnog vremena nije odgovarao djeci zaposlenih roditelja- Rad zagrebačkog zabavišta temeljio se na filozofiji dječjih vrtića koji su prethodno otvoreni u Njemačkoj, Sjevernoj Americi i drugim europskim zemljama (Kassowitz-Cvijić, 1895; Batinić, 2013).

Djeca koja su pohađala odgojno-obrazovni program Zabavišta su imala mogućnost da se zabavljaju na način primjeren njihovoj dobi i učiti kroz igru. Aktivnosti koje su bile dostupne djeci su uključivale igru drvenim kockama, slaganje krugova i štapića, izrezivanje, šivanje, plesanje, pjevanje, tjelovježbu i slušanje bajki i priča. Kroz ove aktivnosti postizalo se zadovoljavanje potreba djece od treće do sedme godine za aktivnostima, igrom i učenjem te se osiguravao pravilan tjelesni i duhovni razvoj (Kassowitz-Cvijić, 1895; Batinić, 2013).

Djeca radničkih obitelji češće su pohađala ustanove, odnosno zavode i pučka zabavišta koji su djelovali na principu i zabavišta i čuvališta i osiguravala su smještaj u trajanju od 10 sati tijekom dana (cjelodnevni boravak). Tijekom cjelodnevnog boravka s djecom su u trajanju od pet do šest sati radile obučene učiteljice koje su u svom radu prakticirale Fröbelova načela odgoja i obrazovanja male djece (Kassowitz-Cvijić, 1895).

Veće djelo koje je govorilo o zabavištima za djecu na području Hrvatske objavio je Ivan Perkovac, u časopisu *Vienac*. Djelo je objavljeno u pet nastavaka, počevši od studenog 1869. godine. Djela i radovi o zabavištima su također objavljivani u časopisu *Napredak*, gdje Stjepan Basariček opisuje značenje pojma „*zabavište*“ u usporedbi s njemačkim pojmom „*Kindergarten*“. Basariček je predložio da se zabavišta spoje sa zavodima obrazovanja odgojitelja (Basariček, 1870). Prema Školskom zakonu, koji je donesen 1874. godine, propisano je da se zabavišta za djecu osnuju uz sve ženske preparandije, a ustrojstvo zabavišta kao neobaveznih institucija doneseno je 1878. godine. Prema ovom Zakonu, zabavišta su imala važnu ulogu u odgoju i obrazovanju djece na način da su nadopunjavala i potpomagala obiteljski odgoj i pružala pomoć roditeljima u pripremi djece za polazak u školu. Ante Felingštein je 1880. godine pisao o zavodima za malu djecu koja su djelovala na području Osijeka te naglasio potrebu za otvaranjem ove vrste ustanova u svim većim

mjestima i gradovima. Iz djela *Rieč o zabavištu*, koje je objavila Josipa Žitković 1883. godine vidljivo je da su ove ustanove u to vrijeme bile otvorene u Karlovcima, Sisku, Petrinji, Samoboru i Varaždinu. Radile su prema principima Fröbelovih zabavišta koja su otvorena na području drugih europskih država (Batinić, 2013).

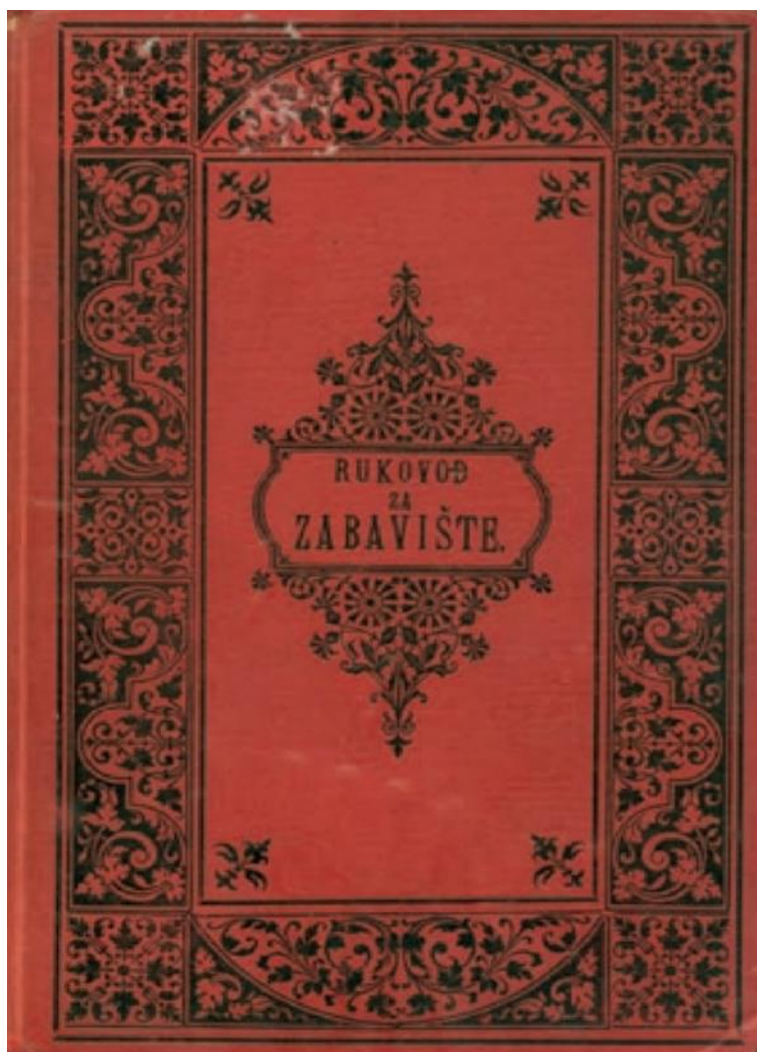
Publikacije koje se smatraju najvažnijim kada se govori o povijesnom razvoju dječjih vrtića u Hrvatskoj prvenstveno uključuju tri samostalna djela o zabavištima:

- *Rieč o zabavištima (Kindergarten)* autora Antuna Cuvaja (Sisak, 1880. godina),
- *Teorija zabavišta*, djelo bez podataka o autoru, mjestu i godini izdanja,
- *Rukovođ za zabavište*, autorice Antonije Kassowitz-Cvijić (Zagreb, 1895. godina)

Rieč o zabavištima je djelo u kojemu su ukratko izložene osnove zabavišta, a Cuvaj je ukratko izložio definiciju i razvoj zabavišta, opisao pedagoške metode i sredstva te prikazao odnos zabavišta i škole. Ovo djelo proizašlo je iz proučavanja djela Kohlera, Webera, Seydlera i drugih značajnih autora u području pedagogije i razvoja dječjih vrtića. Ovo djelo je bilo namijenjeno roditeljima i hrvatskoj mladeži (Batinić, 2013).

Teorija zabavišta je djelo koje nema navedenog autora, godinu i mjesto izdanja, no smatra se da je napisano tijekom 1880-ih godina. Ima 62 stranice, a tekst koji je zapisan najvjerojatnije proizlazi iz predavanja koja su održavana u sklopu nastavnog programa u samostanu sestara milosrdnica u Zagrebu, gdje se održavao tečaj za zabavišne učiteljice. Ovo djelo prikazuje svrhu, zadaću, ciljeve i načela rada dječjih zabavišta. Kao glavna zadaća zabavišta navodi se upoznavanje djece s Bogom i odgajanje djece za životna zvanja koja će prema volji Božjoj promicati dobrobit i djece i cjelokupnog čovječanstva. Druga zadaća zabavišta je uvesti djecu u svijet odraslih i društvenu zajednicu. Ovo djelo nije usmjereno na isključivo teoriju, već ima praktičnu primjenjivost koja se očituje u pružanju uputa učiteljicama o ustrojstvu zabavišta, metodama rada i radu prvih zabavišta na području Hrvatske. Kao osnovne metode učenja i poučavanja navedene su poučavanje katekizma, kratke molitve, učenje i pjevanje pjesmica, pričanje pripovijetki i vođenje kršćanskim duhom. Ovo djelo se čuva u Pedagoškoj knjižnici Hrvatskoga školskog muzeja (Batinić, 2013).

Rukovođ za zabavište (Slika 1) je najvažnije djelo povezano s povijesnim razvojem dječjih vrtića u Hrvatskoj. Prva je objavljena knjiga u ovoj profesiji, namijenjena je svima koji imaju interes za rad zabavišta, a prvenstveno mladim majkama i ženama koje imaju želju raditi kao učiteljice u programima odgoja i obrazovanja djece (Kassowitz-Cvijić, 1895).

Slika 1. Rukovođ za Zabavište (izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/214202>)

Knjiga se smatra smjerokazom za primjerni odgoj djece, prilagođena je prilikama tadašnjeg društva i pedagoškim zahtjevima te je dobila nagradu Grand Prix (svjetska izložba u Parizu 1900. godine). Kassowitz-Cvijić u knjizi iznosi povijesni pregled razvoja odgojno-obrazovnih ustanova za djecu i temelje na kojima se razvio koncept dječjih vrtića. Opisuje odgojna sredstva, igračke, vrijeme rada i upute za rad te prostornu i organizacijsku problematiku zabavišta. Ovo djelo i danas je jedino djelo ove vrste u području hrvatske pedagoške literature (Kassowitz-Cvijić, 1895; Batinić, 2013).

U razdoblju od 1941. do 1945. godine na području Hrvatske djelovalo je nekoliko predškolskih ustanova, koje su bile osnovane od strane crkvenih redova. U istom razdoblju su postojale inicijative za otvaranje ustanova koje bi omogućile zbrinjavanje i skrb za djecu predškolske dobi bez roditeljske skrbi. Nadležnost nad ustanovama za predškolski odgoj i obrazovanje se mijenjala, od 1945. do 1948. godine bile su u nadležnosti sustava socijalne skrbi, a

potom u nadležnosti prosvjete (Mendeš, 2020). *Opći zakon o školstvu*, koji je donesen 1958. godine je uključio ustanove za predškolski odgoj u školski sustav i po prvi puta se službeno nazivaju „Dječji vrtić“ (Došen-Dobut, 2019).

Otvaranje, organizacija i načela rada dječjih vrtića regulirani su pravilnicima, programima i zakonima. Prvi službeni dokument koji se smatra značajnim u regulaciji odgoja i obrazovanja unutar institucija na području Hrvatske, a u kojemu se spominje odgoj djece predškolske dobi je *Zakon ob ustroju pučkih školah i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatska i Slavonija*. Donesen je 1874. godine, a sadrži 195 članaka i propisuje obvezu otvaranja zabavišta. *Naredba kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu ob ustrojstvu zabaviš* je dokument objavljen 1878, godine, a smatra se prvim značajnim dokumentom kojim se regulira predškolska djelatnost (Mendeš, 2015; Došen-Dobut, 2019).

Drugi dokumenti i zakoni koji su značajni za razvoj i regulativu predškolskog odgoja su:

- *Pravila za zabavište uzdržavana troškom gradske općine u glavnom gradu Zagrebu* iz 1883. godine,
- *Prijedlog kako bi se zabavišta mogla urediti u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji* iz 1891. godine,
- *Program rada zabavišta* iz 1889. godine,
- *Zakon o dječjim vrtićima* iz 1966. godine,
- *Program odgojno-obrazovnog rada u dječjem vrtiću* iz 1967. godine,
- *Zakon o društvenoj brizi o djeci predškolskog uzrasta* iz 1974. godine,
- *Programske osnove za njegu i odgoj djece u jaslicama* iz 1977. godine,
- *Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju* iz 1980. godine,
- *Zakon o društvenoj brizi o djeci predškolskog uzrasta u SR Hrvatskoj* iz 1981. godine,
- *Osnove programa rada s djecom predškolskog uzrasta* iz 1983. godine,
- *Izmjene Zakona o društvenoj brizi djece predškolskog uzrasta u SR Hrvatskoj* iz 1990. godine,
- *Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece* iz 1991. godine,
- *Zakon o društvenoj brizi o djeci predškolske dobi* iz 1991. godine,
- *Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava* iz 2013. godine
- *Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi* iz 1997. godine,
- *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja* iz 2008. godine,

- *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje iz 2010. godine,*
- *Izmjene i dopune Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi iz 2013. godine,*
- *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje iz 2014. godine,*
- *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju iz 2022. godine.*

Prihvatanje djece mlađe od tri godine u ustanovama koje su dio odgojno-obrazovnog sustava po prvi puta se spominje 1974. godine, a do tada su djelovale kao pjestovališta, dadilišta, koljevke i hranilišta u nadležnosti socijalne i zdravstvene skrbi. Od 1945. godine ustanove koje primaju djecu ovog uzrasta se službeno nazivaju „*jaslice*“, a u Hrvatskoj su od 1974. godine integrirane u odgojno-obrazovni sustav (Došen-Dobut, 2019).

Od osnivanja samostalne države Republike Hrvatske započinje stvaranje vlastitog odgojno-obrazovnog sustava, koji se temelji na humanističkim idejama, poštivanju ljudskih prava i prava na izbor i pluralizmu. Na razvoj odgojno-obrazovnog sustava izravan utjecaj su imala ratna zbivanja, koja su dovela do povećanja stope migracija i zatvaranja odgojno-obrazovnih ustanova u područjima koja su bila pogođena ratom (Vrgoč, 1992).

Donošenje *Zakona o društvenoj brizi o djeci predškolske dobi* (1991. godine) postavljeni su ciljevi i osnovna načela organizacije predškolskog odgoja. Predškolski odgoj se prema ovom Zakonu trebao organizirati na način da (čl. 25. Zakona o društvenoj brizi o djeci predškolske dobi):

- potiče tjelesni i psihički razvoj djeteta,
- potiče formiranje kulturnih, radnih i moralnih navika i osobina,
- pozitivno utječe na razvoj intelektualnih, emocionalnih, socijalnih i svih drugih sposobnosti djeteta,
- potiče razvoj higijenskih navika,
- omogućuje djetetu da stekne elementarna znanja o životu, radu i prirodi,
- omogućuje djeci da steknu iskustva i razvijaju raznolikost,
- potiče razvijanje dječjeg stvaralaštva i sposobnosti izražavanja glazbom, pokretima, slikanjem i crtanjem,
- zadovoljava potrebu djece za igrom,
- zadovoljava potrebu djece za zajedništvom,
- učinkovito pripremi djecu za polazak u školu,
- smanji negativne utjecaje zdravstvenog stanja kod djece s teškoćama u razvoju.

Državni pedagoški standard iz 2008. godine definira dječje vrtiće kao pedagoške ustanove koje mogu ili ne moraju imati podružnice, u kojima se provodi organizirani oblik skrbi i odgojno-obrazovni rad izvan obiteljskog okruženja. Rad dječjih vrtića može se provoditi u objektima koji mogu imati maksimalno 10 odgojno-obrazovnih skupina (čl. 2. Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe).

Programi odgoja i naobrazbe su namijenjeni zadovoljavanju potreba djece i roditelja i provode se u različitom trajanju, odnosno mogu se organizirati kao cjelodnevni, poludnevni i višednevni program te program u trajanju od tri sata dnevno. Mogu uključivati posebne i alternativne programe i programe javnih potreba, koji se mogu i ne moraju organizirati kao redovni ili eksperimentalni programi u dječjim vrtićima (čl. 3. Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe).

Posebni programi mogu uključivati učenje stranih jezika, glazbene, likovne, dramske, informatičke, športske, vjerske, ekološke, rehabilitacijske, kompenzacijske i preventivne programe. Također, mogu biti usmjereni na djecu s posebnim zdravstvenim potrebama i rad s roditeljima djece. Alternativni programi u dječjim vrtićima odnose se na odgojno-obrazovne programe prema različitim konceptima odgoja i obrazovanja. Ovi koncepti najčešće uključuju Montessori, Steiner, Agazzi, Reggio i Zimmer. Kada se govori o programima javnih potreba, oni se realiziraju za djecu s teškoćama i invaliditetom, darovitu djecu, djecu pripadnike nacionalnih manjina i hrvatsku djecu stanovnike u drugim državama. Za djecu koja nisu pohađala dječji vrtić, prije polaska u osnovnu školu u sklopu vrtića se organizira program predškole (čl. 3. Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe).

Izmjene i dopune Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi, koji je objavljene 2013. godine, pojam „naobrazba“ mijenja se pojmom „obrazovanje“, a „predškolska dob“ se mijenja pojmom „rana predškolska dob“. Ovaj dokument propisuje da se programi rane i predškolske dobi trebaju prilagoditi svojoj djeci, uključujući djecu s teškoćama u razvoju, darovitu djecu i djecu nacionalnih manjina te da se program predškole provodi u dječjim vrtićima (čl. 8. Izmjene i dopune Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi).

Nacionalnom okvirnim kurikulumom za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje definirane su komponente odgojno-obrazovnih programa. Neke od definiranih komponentu su ciljevi, vrijednosti, načela i način vrednovanja postignuća učenika. Ovaj dokument je manje orijentiran na predškolski odgoj, a njegova primarna svrha je dati osnovu za razvoj drugih kurikuluma.

Prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje definira odgoj i obrazovanje kao procese kojima se potiče cjeloviti i sveobuhvatni odgoj, učenje, rast i razvoj, a usmjeren je na emocionalnu, tjelesnu, osobnu i socijalnu dobrobit djece. Prve tri navedene komponente dobrobiti uključuju motorički razvoj, razvijanje pozitivnih obrazaca higijene, prehrane i tjelesne aktivnosti, poticanje djeteta na uživanje u aktivnostima i interakcijama te razvoj mišljenja, samostalnosti, identiteta, inicijativnosti, samopoštovanja, spremnosti na donošenje odluka, inovativnosti, promišljanja i sposobnosti samoprocjene. Socijalna dobrobit obuhvaća kreativnost, otkrivanje korisnosti učenja, stvaranja i iznošenja vlastitih mišljenja, ideja i teorija, identificiranje i primjenu različitih metoda i izvora učenja, upravljanje procesom učenja te razvijanje slike o sebi kao o osobi koja voli i može učiti (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj, NN 5/15).

2.2. Vrtići u Virovitičko podravskoj županiji

Prema Planu razvoja Virovitičko-podravске županije za razdoblje od 2021. do 2027. godine utvrđen je okvir razvoja županije na prethodno provedenoj analizi stanja i potreba u ključnim područjima, uključujući područje odgoja i obrazovanja djece. U navedenom razdoblju planirana je izgradnja dječjih vrtića na području županije. Prema provedenoj strateškoj analizi u području odgoja, obrazovanja, znanosti, kulture, sporta i organizacije civilnog društva se pokazalo da vrtići u županiji zadovoljavaju propisane pedagoške standarde i da se kontinuirano bilježi porast djece koja pohađaju vrtiće.

U razdoblju prije donošenja Plana razvoja ostvarena su značajna infrastrukturna ulaganja u vrtiće, no postoje razlike u opremljenosti, dostupnosti opreme i dodatnih programa u vrtićima. Također, uočena je potreba za poboljšanjem edukacijskih programa za odgojitelje i organiziranjem mobilnog stručnog tima za pružanje podrške roditeljima, djeci i zaposlenicima u vrtićima (Plan razvoja Virovitičko-podravске županije za razdoblje od 2021. do 2027. godine, 2022)

Na području Virovitičko-podravске djeluje 15 objekata samostalnih predškolskih ustanova koji su u županijskom vlasništvu:

- Dječji vrtić Cvrčak: četiri objekta u Virovitici i jedan u naselju Sveti Đurađ,
- Dječji vrtić Zeko u Slatini,
- Dječji vrtić Suncokret u Slatini s područnim odjelom u Miklešu,
- Dječji vrtić Palčić u Orahovici,

- Dječji vrtić Suhopolje u Suhopolju,
- Dječji vrtić Jelenko u Voćinu s područnim odjelom u Čeralijama
- Dječji vrtić Potočnica u Pitomači,
- Dječji vrtić pri Osnovnoj školi Ivana Gorana Kovačića u Zdencima,
- Dječji vrtić pri Osnovnoj školi Antuna Gustava Matoša u Čačincima,
- Dječji vrtić Čarobna šuma u Špišić Bukovici,
- Dječji vrtić Bubamara u Gornjem Bazju,
- Dječji vrtić Bambi u Sopju,
- Dječji vrtić Krijesnica u Gradini,
- Dječji vrtić Lipa u Čađavici, Čačincima i Velikom Rastovcu,
- Dječji vrtić Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju.

Predškolski odgoj djece provodi se pri Osnovnoj školi Vladimira Nazora u Novoj Bukovici i pri Osnovnoj školi Gradina u Gradini. Ukupan broj djece u 2020./2021. godini u navedenim ustanovama je bio 1 593, što pokazuje pad upisane djece u odnosu na razdoblje 2014./2015. godine kada je ustanove predškolskog odgoja pohađalo 1 645 djece. Tijekom 2020./2021. godine program ranog predškolskog odgoja provodio se kroz ukupno 69 programa u 15 dječjih vrtića. U posljednjih pet godina uočeno je povećanje interesa za upis djece u dječje vrtiće na području Virovitičko-podravske županije (Plan razvoja Virovitičko-podravske županije za razdoblje od 2021. do 2027. godine, 2022).

Dječji vrtići na području županije raspolažu sredstvima i resursima koja su nužna za ostvarivanje zadane razine predškolskog standarda. Razlike koje su uočene između dječjih vrtića vidljive su u dostupnosti programa poput sportskih, plesnih i informatičkih radionica i programa učenja stranih jezika. Također programi poput Montessori i Waldorf programa nisu dostupni u svim dječjim vrtićima. Razlike su također prisutne i u opremljenosti namještajem, didaktičkom opremom, razinom educiranosti djelatnika i broju zaposlenika (Plan razvoja Virovitičko-podravske županije za razdoblje od 2021. do 2027. godine, 2022).

Prema Planu razvoja uočena je potreba za modernizacijom i informatizacijom obrazovnog sustava i uključivanje djece s teškoćama u razvoju u vrtićke programe. Mobilni radni tim za podršku i pružanje stručne pomoći roditeljima, djeci i odgojiteljima trebao bi biti multidisciplinarnan i obuhvatiti stručnjake različitih područja, poput logopeda, psihologa, pedagoga, radnih terapeuta. Terapijski rad sa stručnjacima i socijalizacija u vrtićima zahtijeva definiranje, a za djelatnike u

vrtićima potrebno je osigurati veći broj stručnih usavršavanja kako bi se podigla i ujednačila kvaliteta stručnosti i odgojno-obrazovnih programa u svim vrtićima na razini županije.

Prema procjeni razvojnih potreba uočena je potreba za kontinuiranim ulaganjem u opremu, školovanjem i zapošljavanjem stručnih djelatnika, organizacijom predavanja za roditelje i stvaranjem poticajnog okruženja u dječjim vrtićima (Plan razvoja Virovitičko-podravске županije za razdoblje od 2021. do 2027. godine, 2022).

Za djecu vrtićkog uzrasta na razini županije su organizirane različite športsko rekreacijske aktivnosti koje se provode kroz rad i djelovanje *Sportske zajednice Virovitičko-podravске županije*. Ova Sportska zajednica je angažirana u provođenju inicijative „*Djeca u prirodi*“ te u organizaciji i provođenju edukacija osoba koje su uključene u rad s roditeljima i djecom ranog predškolskog uzrasta. Sportska zajednica ima važnu ulogu u promicanju ranog uključivanja djece u sportske aktivnosti, obuhvaća 25 školskih sportskih društava i sudjeluje u organizaciji sportskih natjecanja na županijskoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Najznačajnija sportska manifestacija u kojoj sudjeluju djeca rane predškolske dobi je *Olimpijski festival dječjih vrtića* (Plan razvoja Virovitičko-podravске županije za razdoblje od 2021. do 2027. godine, 2022).

3. POVIJEST I SADAŠNJOST VRTIĆA CVRČAK U VIROVITICI

Poznavanje povijesti omogućuje postizanje bolje razine razumijevanja onoga što smo bili, što jesmo i što trebamo biti. Povijest pomaže razvijanju mudrosti i tradicije, što predstavlja znak kvalitete. Dječji vrtić Cvrčak u Virovitici je jedan od najstarijih dječjih vrtića u Hrvatskoj, koji ima ispisanu bogatu povijest koja govori o njegovoj kvaliteti, tradiciji i uspješnosti prilagođavanja brojnim promjenama. Ove promjene uključivale su promjene djece, zaposlenika, vlasnika, imena i prostora, a prvi je puta otvoren kao Dječje zabavište u Virovitici (Dječji vrtić Cvrčak, 2024.).

Dječje zabavište je počelo raditi u jednoj podrumskoj prostoriji, a dječji vrtić Cvrčak danas radi u prostoru koji se prostire u četiri namjenske zgrade. Promjene prostora i infrastrukture pratile su promjene u organizaciji i načinu rada, koje su se događale u korelaciji s promjenama u ideologiji i pristupu odgoju djece ranog predškolskog uzrasta. Ideologija se mijenjala od komunističke do humanističkog pristupa, krutog kurikulumu do suvremenog pristupa orijentiranog na dijete.

Neovisno o tome što je svako vremensko razdoblje imalo specifične trendove odgoja i obrazovanja, u ovom dječjem vrtiću provodila se teorija i prakse uz kontinuirano propitivanje i vrednovanje. Ovaj pristup osigurao je visoku kvalitetu rada, koji se temelji na suvremenim pedagoškim, sociološkim, medicinskim i psihološkim praksama i znanjima. Zaposlenici u dječjem vrtiću Cvrčak ulažu vrijeme u vlastito obrazovanja i veliki trud u radu s djecom, a svoj posao doživljavaju kao životnu misiju i kao poziv (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

3.1. Nastanak vrtića, priprema i izgradnja

Kada se govori o začetcima dječjeg vrtića Cvrčak u Virovitici, prvi dokument koji govori o postojanju Dječjeg zabavišta je „Izvešće Upravnog odbora Županije Virovitičko podravske za vrijeme od 1. siječnja do 31. prosinca 1892 . god. Podnešeno Skupštini Županije virovitičke održanoj dana 25. svibnja 1893.“. Iz ovog je dokumenta vidljivo da je Dječje zabavište djelovalo kao privatni zavod koji je vodila Milka Mihalić (učiteljica), a zabavište je u to vrijeme pohađalo 38 djece. U istom se Izvešću navodi da pohađanje zabavišta prije polaska u školu nije obavezno. Osnovna svrha ovog zabavišta je bila omogućiti djeci igru pod nadzorom i učenje o čistoći, dobrom vladanju, redu i radu, a aktivnosti zabavišta su također bile usmjerene na slobodno razvijanje tjelesnih i mentalnih sposobnosti djece (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

Slijedeći zapis o ranom predškolskom odgoju u Virovitici je izdan 1941. godine, gdje se spominje prvo Dječje zabavište u Virovitici, koje je otvoreno od strane hrvatskih školskih sestara. U prvom krugu upisa u Dječje zabavište je upisano 85 djece. Iste godine doneseno je Rješenje o osnivanju i otvaranju zabavišta u nadležnosti časnih sestara iz rada školskih sestara sv. Franje. Ovo zabavište pohađalo je 95 djece, a bilo je smješteno u oštećenoj zgradi samostanske ljekarne (Slika 2) (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

Slika 2. Dječje zabavište osnovano 1941. godine u Virovitici (Izvor:

<https://www.cvrcakvt.hr/povijest-vrtica/26/>)

U razdoblju od 1950. do 1990. godine Dječje zabavište doživjelo je brojne promjene, uključujući promjenu naziva u Dječje obdanište (1950. godine), a potom u Dječji vrtić Virovitica (1957. godine).

Sami početci i tijek razvoja rada vrtića nisu u potpunosti poznati. Službeni dokument iz 1952. godine pokazuje da je Smilja Sudar primljena u državnu službu kao učiteljica škole za odgojiteljice, iz čega se može donijeti zaključak da je Zabavište već postojalo. Sudar je objavila tekstove u kojima je iznosila sjećanja i osjećaje o radu u zabavištu, koji je prvo pohađalo sedmero djece, a broj djece se postupno povećavao (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

U samom početku, zgrada zabavišta bila je smještena u sklopu parka s bazenom, koji se nije koristio iako je bio namijenjen za djecu predškolskog uzrasta, a prostor u kojemu se zgrada nalazila bio je ograđen. Za jasličku dob bila je otvorena mliječna kuhinja koja je bila smještena u podrumskim prostorijama, a namještaj za djecu bio je oskudan i star, ali prikladan. U godini otvaranja zabavišta popunjena je cijela grupa djece, a sljedeće godine je s radom započela još jedna grupa i zaposlena je još jedna učiteljica. Za djecu koja su pohađala zabavište, 1953. godine bilo je organizirano ljetovanje u Malinskoj (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

Iz prostora zabavišta 1955. godine se iselio stanar, gospodin Haić s dvije kćeri, što je povećalo prostor namijenjen za boravak djece. Zabavište je tada pohađalo 70 djece, s kojima su radile dvije učiteljice Katica Nagy i Silva Zahanek (Ivanušić). Učiteljica Silva je od kraja 1955. do kraja 1957. godine (zapošljava se odgajateljica Vida Jakovljević) radila sama u zabavištu, koje je tada pohađalo 60 djece. Neovisno o brojnim izazovima s kojima se vrtić suočavao, kontinuirano su se priređivale javne predstave i priredbe, koje su prikazivane u Kazalištu tijekom državnih praznika, a tijekom mjeseca svibnja se svake godine organizirao Cvjetni korzo (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

Dječje zabavište u Virovitici je od početka 1957. godine dobilo naziv Dječji vrtić Virovitica. U ovom razdoblju su uređeni unutarnji prostori i dječje igralište, u čemu su veliku ulogu imali roditelji. Vrtić je djelovao u nadležnosti Stambene zadruge koja je nadzirala i financirala rad različitih uslužnih servisa namijenjenih građanima Virovitice. Vrtić je u to vrijeme dobio status ustanove za čuvanje djece i nije bio dio odgojno-obrazovnog sustava. Plaće, troškovi održavanja, čišćenja i nabave opreme za rad vrtića su financirani od strane Stambene zadruge, što je značajno otežavalo rad ustanove. Pomoć u financiranju i nabavi opreme i sredstava za rad Vrtić je dobivao od Društva „*Naša djeca*“, Općinskog Crvenog križa i privatnih tvrtki s područja županije (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

Broj djece u ovom razdoblju se kretao od 30 do 50, što je ovisilo o godišnjem dobu. Zaposlenici vrtića su se kontinuirano borili za poboljšanje uvjeta, statusa i materijalnog stanja vrtića, a kroz postizanje ovih poboljšanja postiglo se povećanje broja upisane djece. U razdoblju od 1960. do 1962. godine Vrtić je zapošljavao pet djelatnika, od kojih su dvije odgajateljice, jedna upraviteljica, kuharica i čistačica. Odgajateljice su u svakodnevnom radu primjenjivale suvremene pedagoške prakse te su u prigodnim situacijama organizirale priredbe za djecu i roditelje (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

Vrtić je postao samostalna ustanova krajem 1964. godine, kada je prestao s radom kao servis za čuvanje djece, a nedugo nakon osamostaljenja je došlo do značajnog povećanja broja upisane djece. Krajem 1960.-ih godina, Vrtić je pohađalo oko 100 djece, koja su bila podijeljena u četiri skupine, a svaka je skupina imala svoju odgajateljicu. Početkom 1970.-ih se ukinula školska skupina. Izgradnja novog vrtića planirana je od 1972. godine, a svečano otvorenje nove zgrade bilo je 7. ožujka 1974. godine. Veliki priliv stanovništva u ovom razdoblju je doveo do potrebe za otvaranjem dodatne zgrade, koja je otvorena u rujnu 1980. godine. Nakon otvorenja druge zgrade Vrtića, svakodnevno je radilo 3 jasličke i 12 vrtićkih skupina, koje je ukupno pohađalo 334 djeteta. U isto vrijeme u Vrtiću je bilo zaposleno 20 odgajateljica, jedna direktorica i 16 djelatnika koji su obavljali tehničke poslove. Mala škola je započela s radom u prostoru Vrtića tijekom 1974. godine (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

Tijekom 1990.-ih godina dogodile su se brojne promjene koje su utjecale na rad Vrtića. Ove promjene su prvenstveno uključivale osamostaljenje Republike Hrvatske i demokratske promjene, koje su istovremeno uvjetovale uvođenje modifikacija i promjena u odgojno-obrazovne sustave. Promjene su utjecale i na predškolsku djelatnost, a očituju se kroz izbacivanje socijalističke prakse i ideologije i demokratizaciju odgoja. Ratna zbivanja su dovela do prekida vrtićkih aktivnosti, a zaposlenici su imali ratni raspored, prema kojemu su djeca boravila u podrumskoj zgradi Hotela Slavonija. Tijekom 1992. godine stanje se stabiliziralo, a djeca su vraćena u prostor Vrtića (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

Osim ratnih zbivanja, na rad su utjecale financijske teškoće, a pomoć Vrtiću je pristizala iz Lanca solidarnosti. Vrtićko glasilo pod imenom „Cvrčak“ ja pokrenuto 1994. godine, što od 1995. godine postaje službeni naziv Vrtića. Tijekom 1995. godine u Vrtiću se zapošljavaju po dvije odgajateljice za svaku od 16 skupina djece koje su radile u ovo vrijeme. Potreba za povećanjem kapaciteta i infrastrukturnim promjenama pokazala se tijekom 1999. godine, kada je bez mjesta u Vrtiću ostalo oko 150 djece (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

Nova, četvrta zgrada Vrtića Cvrčak u Virovitici otvorena je 2001. godine, a od iste godine u Vrtiću je zaposleno 63 radnika, koji se brinu za oko 400 djece. Rad s djecom organiziran je u 17 odgojnih skupina, a djeca koja pohađaju program male škole su raspoređena u četiri skupine. Od 2003. godine provedena je adaptacija prostora Vrtića zbog prenamjene stare zgrade u korist Državnog arhiva. Adaptacijom je osiguran prostor za boravak skupina djece koje su prethodno boravile u staroj zgradi (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

U odgojno-obrazovni program uvode se posebni programi, od kojih je prvi program Katoličkog vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama. Uveden je 2004./2005. godine i provodio se u jednoj skupini djece. U istom razdoblju su s radom je počela 18. grupa djece. Također, organizirana je glazbena radionica, a program radionice je za svu djecu financiran od strane Grada. U 2005. godini osnovan je Sindikat djelatnika u predškolskim ustanovama i potpisan je Kolektivni ugovor (Dječji vrtić Cvrčak, 2024)..

Kontinuirano povećanje broja djece doveo je do otvaranja 19. redovne skupine 2006./2007-godine. Iste godine opremljena su vanjska igrališta (donacije Centra za vozila Hrvatske i tvrtke Redox). Tijekom 2008. godine započelo je planiranje otvaranja nove još jedne zgrade, koja je otvorena 2010. godine (Dječji vrtić Cvrčak, 2024).

3.2. Današnje stanje dječjeg vrtića Cvrčak

Dječji vrtić Cvrčak danas djeluje kao javna ustanova unutar koje s obavlja djelatnost predškolskog odgoja. Rad Vrtića je u nadležnosti Gradskog vijeća Virovitica, a Grad ima odgovornost za upravljanje, organizaciju, materijalne i financijske resurse. Zakonski i stručni nadzor nad radom Vrtića se provodi od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta.

Vrtićka djelatnost se odvija u prostoru koji obuhvaća pet zgrada, koje su smještene na sljedećim lokacijama:

- ZGRADA 2 – Trg dr. A. Starčevića 3, Virovitica,
- ZGRADA 3 – Pejačevićeva 1, Virovitica,
- ZGRADA 4 – Pejačevićeva 1, Virovitica,
- ZGRADA 5 – Pejačevićeva 1, Virovitica,
- Objekt u naselju Sv. Đurađ – Vinogradska ulica 3, Sveti Đurađ.

Ukupan broj djece koji pohađaju Dječji vrtić Cvrčak je oko 500 u redovnom programu i oko 80 djece u programu male škole. Cjelodnevni boravak djece, u trajanju od 10 sati osiguran je kroz rad 24 skupine, a cijena vrtića sufinancirana je od strane Grada Virovitice i ovisi o broju djece iz iste obitelji koja su upisana u vrtić.

Rad vrtića usmjeren je na njegu i skrb za tjelesni razvoj djece i odgojno obrazovni rad. Posebna pažnja tijekom boravka djece u Vrtiću posvećena je zdravom rastu i razvoju, pri čemu se

naglasak stavlja na zadovoljavanje fizioloških potreba i poštivanje psihofizičkih karakteristika i individualnosti svakog djeteta. Glavni ciljevi Vrtića su usmjereni na poticanje djece, roditelja i odgojitelja na razvijanje zdravih životnih navika te stvaranje optimalnog okruženja koje osigurava zadovoljavanje osnovnih potreba svakog djeteta ponaosob. Organizacija rada se temelji na primjeni suvremenog kurikulumu predškolskog odgoja, kojim su definirani načini rada i metode odgoja i obrazovanja. Obrazovni sadržaji koji se primjenjuju u vrtiću uključuju igru, istraživanje, transakcijsko učenje, pjevanje, ples, promatranje, čitanje, pisanje, društvene igre te izlete, posjete, šetnje, druženja, predstave, igrokaze i proslave.

Dječji vrtić Cvrčak organizira javne nastupe djece tijekom značajnih događaja, praznika i blagdana, od kojih neki uključuju:

- Jesensku svečanost,
- Dane kruha,
- Županijske dane meda,
- Sigurnost u prometu,
- Sveti Nikola,
- Božićne svečanosti,
- karnevalske svečanosti,
- svečanosti povodom Majčinog dana,
- svečanost povodom proslave rođendana Vrtića,
- priredbe na Dan planeta Zemlje,
- priredbe u čast Majčinog dana,
- Projektni dani eko-vrtića,
- Županijski olimpijski festival dječjih vrtića,
- sudjelovanje u obilježavanju Tjedna borbe protiv ovisnosti,
- Volim Hrvatsku,
- Virovitički dani okoliša,
- završne svečanosti.

Vrtić Cvrčak od 2010. godine ima status Eko vrtića, a 2020. godine je stekao zlatni eko status. Informacije o radu i organizaciji vrtića, cijenama i načinu upisa djece u vrtićke skupine osigurane su na službenim stranicama Vrtića Cvrčak (<https://www.cvrcakvt.hr/>).

4. ZAKLJUČAK

Odgoj i obrazovanje predstavljaju bitan aspekt rasta i razvoja svakog pojedinca, a dječji vrtići predstavljaju ustanove u kojima se provode odgojno-obrazovni procesi, zadovoljavanje i zbrinjavanje potreba djece od najranije životne dobi od polaska u osnovnu školu. Cilj rada dječjih vrtića je osigurati optimalno okruženje u kojemu se djeci omogućuje razvoj zdravih životnih navika, razvijanje samostalnosti, kreativnosti, vještina suočavanja, tjelesnih, psihičkih i kognitivnih sposobnosti. Navedeno se postiže kroz igru i programe plesa, pjevanja, čitanja, pisanja, istraživanja, transakcijskog učenja, promatranja, igranja društvenih igara i mnogih drugih aktivnosti koje su primjerene ovoj životnoj dobi. U okviru vrtićkih programa organiziraju se izleti, druženja, posjete, šetnje, predstave, igrokazi i proslave u kojima mogu sudjelovati roditelji, djeca i odgojitelji. Rad i organizacija rada temelje se na zakonskim regulativama, pravilima i kurikulumu, koji definiraju načela, vrijednosti i ciljevi rada. Dječji vrtić Cvrčak u Virovitici vodi se Fröbelovom ideologijom, osnovan je kao Dječje zabavište, a jedan je od najstarijih dječjih vrtića u Hrvatskoj. Vrtić pohađa oko 500 djece, koja su podijeljena u 24 skupine. Rad vrtića se organizira prema kurikulumu, a osim aktivnosti unutar vrtića, javni nastupi djece se organiziraju povodom obilježavanja važnih događaja i datuma. Ovaj vrtić potiče sudjelovanje roditelja, a informacije o radu, organizaciji i načinu upisivanja djece dostupni su na službenim stranicama Vrtića koje se redovito ažuriraju.

5. LITERATURA

1. Specht, I. O., Larsen, S. C., Nielsen, A. K., Rohde, J. F., Heitmann, B. L., & Jørgensen, T. S. (2023). Types of kindergarten and their relationship with parental and children's socio-demographic characteristics in Denmark. *PloS one*, 18(7), e0288846.
2. Mackenzie, C. (1886.). *Free kindergartens. Social Welfare History Project*. Preuzeto sa: <https://socialwelfare.library.vcu.edu/programs/education/kindergartens-a-history-1886/>, pristupljeno 5.6.2024.
3. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić, zajednica koja uči*. Zagreb, Spektar Medija.
4. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2017). *Izmjene i dopune nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Prijedlog nakon javne rasprave. Zagreb.
5. Došen-Dobud, A. (2019), *Nove slike iz povijesti predškolskog odgoja: Prilozi povijesti institucijskoga predškolskog odgoja*. Zagreb: Novi redak.
6. Miljak, A. (1995). Mjesto i uloga roditelja u (suvremenoj) humanističkoj koncepciji predškolskog odgoja. *Društvena istraživanja*, 18-19 (4-5), 601-12.
7. McNair, L. J., & Powell, S. (2020). Friedrich Fröbel: a path least trodden. *Early Child Development and Care*, 191(7-8), 1175-1185.
8. Hoskins, K., & Smedley, S. (2015). Life history insights into the early childhood and education experiences of Fröbel trainee teachers 1952-1967. *History of Education*, 45(2), 206-224.
9. Shirakawa, Y., & Saracho, O. N. (2021). Fröbel's kindergarten and its movement in Germany and the United States. *Early Child Development and Care*, 191(7-8), 1164-1174.
10. Basariček, S. (1870). *Zabavišta*. Napredak, 11(1-3), str. 3-18.
11. Batinić, Š. (2013) Prve riječi o zabavištu u Hrvatskoj. *Dijete vrtić obitelj*, 7, 6-8.
12. Odluka o donošenju Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje NN 5/15, preuzeto 24.5.2024. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_01_5_95.html
13. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe NN63/2008, preuzeto 25.5.2024. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html
14. Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi, NN10/1997, preuzeto 24.5.2024. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_01_10_152.html
15. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju, NN 10/97, 107/07. 94/13, 98/19, 57/22, 101/23, preuzeto 25.5.2024. s <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>

16. Kassowitz-Cvijić, A. (1985). *Rukoviđ za zabavište*. Zagreb: naklada Hrvatsko pedagogijsko-književničkog zbora.
17. Došen-Dobud, A. (2019). *Nove slike iz povijesti predškolskog odgoja: prilozi povijesti institucijskog predškolskog odgoja*. Zagreb: Novi redak.
18. Baran, J., Dobrotić, I. i Matković, T. (2011). Razvoj institucionaliziranog predškolskog odgoja u Hrvatskoj: promjene paradigme ili ovisnost o prijedenuom putu. *Napredak*, 152 (3-4), 521-539.
19. Mendeš, B. (2015). *Počeci institucijskog predškolskog odgoja u Hrvatskoj i njegova temeljna obilježja*. Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu, 64(2), 227-250.
20. Mendeš, B. (2020). *Prema suvremenom dječjem vrtiću: Pedagoška kretanja i promjene u sustavu ranog i predškolskog odgoja u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
21. Serdar, E. (2013). Počeci institucionalnog predškolskog odgoja u Hrvatskoj. *Dijete, vrtić, obitelj*, 19 (71), 4-6.
22. Pedagoški savjet SR Hrvatske (1971). *Program odgojno-obrazovnog rada u dječjem vrtiću*. Zagreb: Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SR Hrvatske.
23. Vrgoč, H. (1992) *Nova koncepcijsko-programska usmjerenja–iskustva u primjeni i projekciji razvoja predškolskog odgoja u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
24. Plan razvoja Virovitičko-podravske županije za razdoblje od 2021. do 2027. godine, preuzeto 26.5.2024. s <https://ravidra.hr/files/file/dokumenti/Plan-razvoja-Viroviti%C4%8Dko-podravske-%C5%BEupanije-za-razdoblje-od-2021.-do-2027.-godine.pdf>
25. Dječji vrtić Cvrčak (2024). Preuzeto 26.5.2024. s <https://www.cvrcakvt.hr/povijest-vrtica/26/>